

4 UTREDNING KULTURMILJØ

4.1 Metode og datagrunnlag

4.1.1 Datagrunnlag- og kvalitet

Utredningen omfatter opplysninger om kulturminner og kulturmiljø som er offentlig tilgjengelig, og er basert på registreringer i Riksantikvarens sin kulturminnedatabase Askeladden og bygningsregisteret SEFRAK. Det er også brukt ulike skriftlige kilder og kulturminneplan for kommunen.

Vi har ikke vært i kontakt med kulturminneforvaltningen i Sogn og Fjordane fylkeskommune for opplysninger om funn og behov for §9 registreringer etter kulturminneloven.

Denne utredningen er basert på følgende informasjon:

- Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase <https://askeladden.ra.no/>
- SEFRAK, register over nyere tids kulturminner (bygninger og andre kulturminner bygd før 1900) <https://askeladden.ra.no/>
- Rapporter og utredninger, kulturminneplan for Vik kommune (KULTURMINNEPLAN 2018-2029) og andre skriftlige kilder
- Befaring, gjennomført 28.09.2023
- Kontakt med Sogn og Fjordane fylkeskommune (e-post)

Det er ikke utført §9 undersøkelser etter kulturminneloven i tiltaksområdet. Som en føre-var-tilnærming kan derfor ikke datagrunnlaget vurderes som svært godt, men datagrunnlag vurderes å være godt nok og tilstrekkelig til å kunne vurdere verdi, påvirkning og konsekvens. Det er jamfør *Forskrift om konsekvensutredninger* krav om utredning, og krav om registreringer etter §9 i *Kulturminneloven* i tiltaksområdene. Det er mulighet til stede for at det kan gjøres funn som er automatisk fredet, for eksempel ved anleggsgjennomføring for tiltaket. Enkelte objekter i dette området beskrevet i databasen Askeladden kan med fordel undersøkes bedre av kulturminnemyndigheten for en mer presis datering og / eller verdisetting i Askeladden.

Det er knyttet noe usikkerhet til vurderingene av påvirkning og konsekvens i rapporten. En har hatt informasjon om dimensjonene til den nye transformatorstasjonen, men detaljer rundt anleggsgjennomføring er ukjent. Det er gjennomført befaring og utarbeidet synlighetskart i forbindelse med arbeidene som grunnlag for å vurdere bl.a. visuell virkning. Det er relativt sikkert ut i fra 3D-modellering hvor synlig og dominerende transformatorstasjonen vil være. En kjenner som nevnt likevel ikke til konkrete tiltak i anleggsfasen og denne fasen er derfor ikke vurdert.

Alle foto er, der ikke annet er angitt, tatt av Multiconsult i 2022. Alle kartskisser er nordvendte; unntak er merket.

4.1.2 Verdikriterier

Når en har avgrenset utredningsområdet (tiltaks- og influensområde) deler en området opp i delområder, kulturmiljø, ut fra kvalitet og verdi. Det settes så en verdi på hvert definerte kulturmiljø. Når kulturmiljøenes kvaliteter skal vurderes må det gjøres på en helhetlig måte ved bruk av vurderingskategorier. Tabell over verdikategorier og hvordan de verdisettes i henhold til Miljødirektoratets veileder for konsekvensutredninger (Miljødirektoratet 2020) er vist i vedlegg 3.

4.1.3 Påvirkningskriterier

Virkninger er beskrevet og vektlagt iht. M-1941 (Miljødirektoratet) Det skal i denne sammenhengen vurderes påvirkning av sårbarhet og handlingsrom, og virkninger av tiltakene som foreslås igjennom dette utredningsarbeidet. Videre er sentrale typer påvirknings for fagtema kulturmiljø beskrevet i M-1941 typisk:

- Påvirkning fra tiltaket på kulturmiljøets synlighet og på dets sammenheng med de eksisterende omgivelsene.
- Kulturmiljøets sammenhenger (indre, internt i kulturmiljøet).
- Kulturmiljøer og landskapsrom (ytre, rundt og eventuelt i mellom kulturmiljøene).
- Endringer i omgivelsene som følge av tiltaket.
- Skjemming av kulturminner ifølge kulturminnelovens definisjoner og kulturvernmyndighetenes oppfølgingsansvar.

4.1.4 Definisjon av influensområdet

Tiltaksområdet består av alle områder som blir direkte påvirket av arealbeslag ved planlagt utbygging, stasjonsområde, kraftledning, anleggsveier, deponi og riggområder som er kjent på dette tidspunktet.

Influensområdet er det området som tiltaket virker inn på, fra de direkte konsekvensene tiltaket har i form av fysiske inngrep i tiltaksområdet til indirekte konsekvenser i form av visuell påvirkning, nærvirkning og fjernvirkning. Synlighet vil avta med økende avstand og påvirkning vil da gå fra noe forringet til ubetydelig.

Influensområdet er vurdert å omfatte områder ca. 1 km avstand fra kraftledning og nye transformatorstasjoner dvs. at alle registrerte kulturminner innenfor dette området er med i vurderingen. På avstander større enn dette vurderes den visuelle tilleggsbelastningen og andre mulige effekter/virkninger som så små at det ikke har vesentlig betydning for temaet som utredes. Kulturminner og kulturmiljø som ligger mer enn 1 kilometer fra ny transformatorstasjon er derfor ikke omtalt, det blir da også tydeligere hvilke kulturmiljø som blir berørt av tiltaket.

Synligheten til nye tiltak vil avta i tettere utbygde strøk, det vil si at nye tiltak vil oppfattes som mindre synlige fra et tettsted enn i ubebygget natur, selv om den fysiske avstanden kan være lik. Det er tatt hensyn til dette forholdet i vurderingen av synligheten til nye tiltak i denne utredningen.

4.2 Områdebeskrivelse og verdivurdering

4.2.1 Områdebeskrivelse

Sognefjorden generelt og Vik spesielt kan vise til arkeologiske funn og kulturminner som dokumenterer en svært lang og rik historie. Den faste bosetningen går trolig tilbake til yngre steinalder.

Skålgropsteiner, som det finnes mange av her, er steiner med uthuggede fordypninger på vanligvis en centimeters dybde, 4-5 centimeter i diameter. Funksjonen er ukjent, men det antas at skålgropene er forbundet med ritualer knyttet til fruktbarhet og landbruk.

Vik peker seg ut med spesielt rike funn fra romersk jernalder. Her finnes mange graver med romersk drikkeutstyr og symboltunge gjenstander som de såkalte ormehoderingene av gull. Flere graver fra dette området har gitt funn av importerte, romerske langsverd – således graver fra Vetle Guhaug, Tryti og Nummedal (Fett).

Noen av de mest imponerende sporene i dagens landskap finnes på Hove, som ligger på en av de øverste terrassene i bygda. Her ble det i løpet av yngre romertid/folkevandringstid oppført minst ti monumentale

gravhauger, varierende i størrelse fra ca. 15 til ca. 35 m i diameter og inntil 4 m høye. Funn fra gravhaugene peker ut Hove som en tidlig sentralgård.

Sogn og Fjordane er den regionen i Universitetsmuseet i Bergens distrikt som er best representert med funn fra yngre jernalder målt i kategorier som sverd, skålformede spenner, tekstilredskaper og importfunn (Bødal). Bygda Vik er en av de vestnorske bygdene med flest forhistoriske funn, særlig fra jernalder. Funnene viser til velstand og kontakter utad på flere gårder fra midten av romertid og framover.

I yngre jernalder og vikingtid er det Hopperstad som peker seg ut med særlig rike funn, ikke minst velutstyrte kvinnegraver med gjenstander fra De britiske øyer (Dommasnes). En kvinnegrav fra Beraldal (B601) inneholdt blant annet et sett med tidlige skålformede spenner som har gitt navn til de såkalte Beraldalsspennene (Fett).

I middelalderen ble det reist kirker både på Hove, Hopperstad og Tenål – en tetthet av kirker som vitner om mektige miljøer lokalt i Vik (Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, Bergen).

Lavlandsgårdene i Vik kunne utnytte et bredt spekter av ressurser. Stølingen på Vestlandet går langt tilbake i tid; noen støler har i perioder hatt fast gårdsbosetting, og mange har vært utgangspunkt ikke bare for husdyrbeite, men også for jakt (T. S. Bjørge; T. Bjørge; Frækhaug).

Vikøyri har utviklet seg til et strandsittersted ut fra det som tidligere var allmenningen til bøndene i Vik. Handel utviklet seg i forbindelse med fiske og håndverk knyttet til dette. Øyri begynte å utvikle seg til et tettsted på 1600-tallet. Skattelister fra «Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede» (NRJ) lister opp 2 husmenn i 1611 og 14 strandsittere 1645.

Vikøyri ble et viktig regionalt sentrum og hadde på 1700- og 1800-tallet en militærleir (Vestland fylkeskommune). Spor etter soldatenes yrkesvirksomhet fantes i form av kulehull i steinkirken og etter soldatenes fritidssysler i form av amatørutgravninger i Moahaugene.

Vikøyri hadde en jevn vekst i folketallet og fungerte som lokalsenter videre. Fast veg mellom utenomverdenen og Vik ble utredet utallige ganger fra 1800-tallet, men veien ble bygget til Voss først i 1957. Folketallet begynte å falle etter 1960, men har tatt seg opp igjen og ligget på rundt 1000 (for tettstedet) de siste par tiårene.

Utredningen her handler i større grad om dalførene rundt Vikøyri. Arkeologiske funn viser at det har vært fast bosetning her siden eldre bronsealder, altså i om lag 3000 år. Gårdsmiljøet er rikt, med større og mindre gårder. De større gårdene ligger i flere tilfeller i klynge, som andre steder på Vestlandet. I utmarka finnes støler og utløer. Det er stor variasjon i kvaliteten på de historiske bygningene fra tun til tun. Gjennom alle områdene løper den listeførte kraftledningen fra 1966.

Figur 4-1: Hove middelalderske steinkirke i Vik, datert til rundt 1150, sterkt restaurert mot slutten av 1800-tallet.

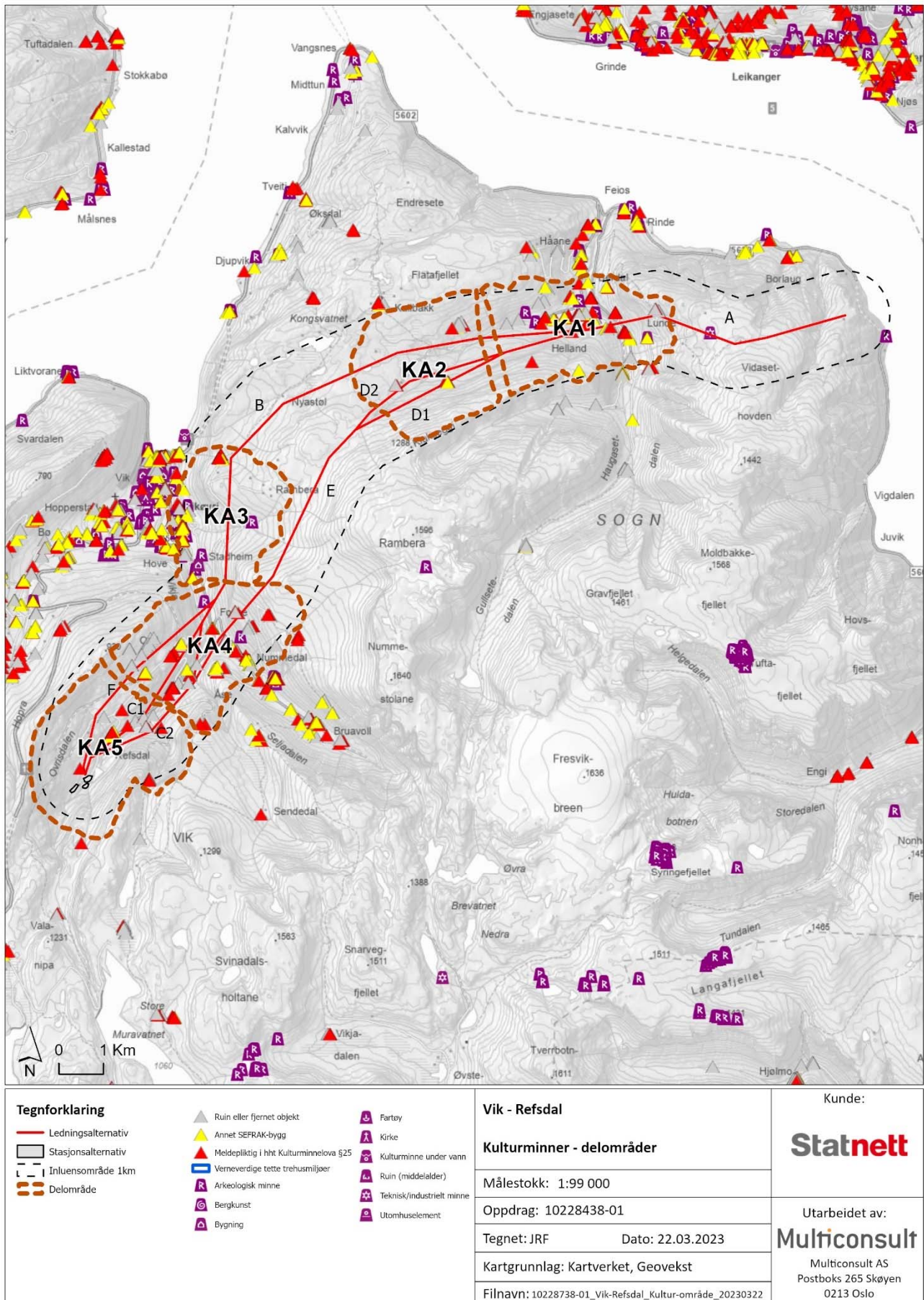
Figur 4-2: Vik sentrum, lokal transformatorstasjon.

4.2.2 Verdivurdering

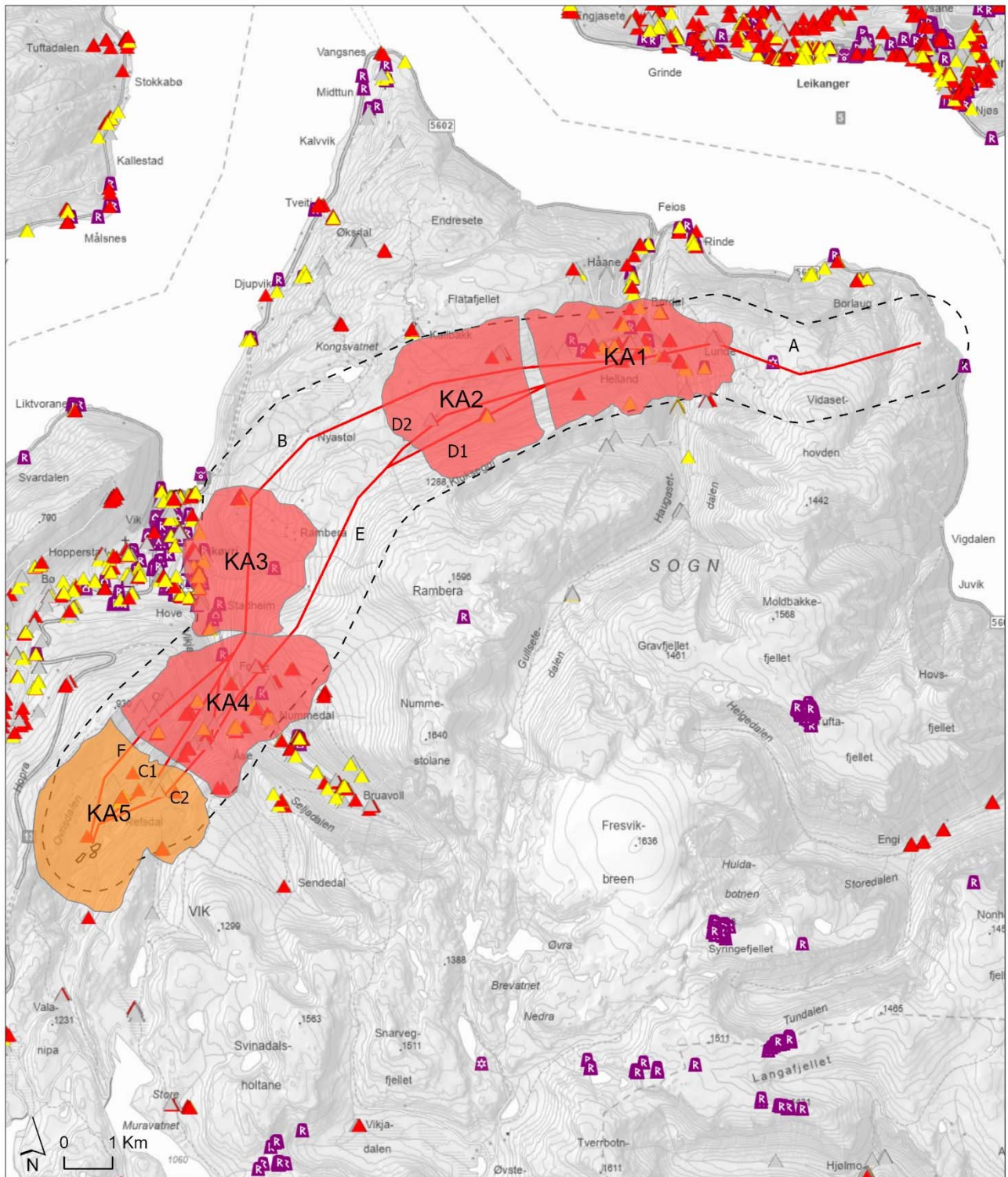
Det er definert fem kulturmiljøer innenfor det definerte tiltaks- og influensområdet. Fire av dem vurderes å ha stor verdi, mens ett har middels verdi. Kun kulturmiljøer innen kulturarv (KA) med fysisk eller visuell påvirkning fra ett eller flere av luftledningsalternativene vil bli tatt med i konsekvensvurderingen.

Tabell 4-1 Oversikt over kulturmiljø og verdivurdering. Miljøer med påvirkning fra det foreslåtte tiltaket er KA4-9.

Kulturmiljø	Beskrivelse	Vernestatus	Verdi
KA1 Åfetdalen	Gårds- og sjøbruksmiljø fra etter-reformatorisk tid med kulturlandskap. Dyrkingsspor fra eldre bronsealder, gravrøyser fra jernalder.	SEFRAK, kommunalt verneverdig, AUT	Stor
KA2 Flatafjellet	Stølsmiljøer etter-reformatorisk tid med kulturlandskap.	SEFRAK	Stor
KA3 Vik	Gårdsmiljøer fra etter-reformatorisk tid. Kirketuft og kirkegård fra middelalder. Skålgropsteiner og gravrøyser fra bronse- og jernalder.	SEFRAK, kommunalt verneverdig, AUT	Stor
KA4 Ovri-Fosse	Gårdsmiljøer fra etter-reformatorisk tid med kulturlandskap. Gravrøyser og skålgropsteiner bronsealder – jernalder	SEFRAK, kommunalt verneverdig, AUT	Stor
KA 5 Refsdal	Gårdsmiljøer fra 1800- og 1900-tallet med kulturlandskap. Skålgropsteiner, bronsealder - jernalder	SEFRAK, kommunalt verneverdig, AUT	Middels

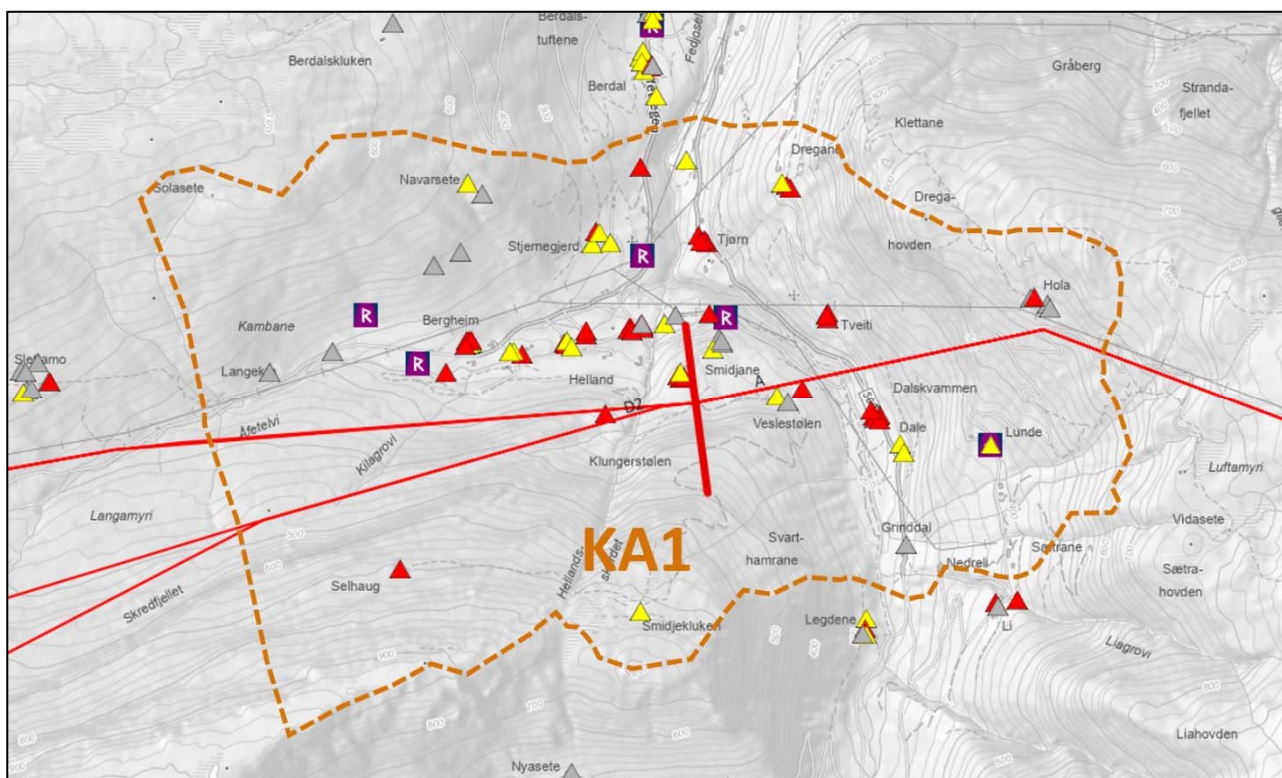

Figur 4-3: Oversikt delområder kulturarv (KA).

<p>Tegnforklaring</p> <p>— Ledningsalternativ</p> <p>□ Stasjonsalternativ</p> <p>- - - Inluensområde 1km</p> <p>Verdiområder</p> <p>□ Uten betydning</p> <p>□ Noe verdi</p> <p>□ Middels verdi</p> <p>□ Stor verdi</p> <p>□ Svært stor verdi</p>	<p>▲ Ruin eller fjernet objekt</p> <p>▲ Annet SEFRAK-bygg</p> <p>▲ Meldepliktig i hht Kulturminnelova §25</p> <p>▲ Verneverdig tette trehusmiljøer</p> <p>R Arkeologisk minne</p> <p>G Bergkunst</p> <p>A Bygning</p>	<p>▲ Fartøy</p> <p>▲ Kirke</p> <p>▲ Kulturminne under vann</p> <p>▲ Ruin (middelalder)</p> <p>▲ Teknisk/industrielt minne</p> <p>▲ Utomhuselement</p>	<p>Vik - Refsdal</p> <p>Kulturminner - verdi</p> <p>Målestokk: 1:99 000</p> <p>Oppdrag: 10228438-01</p> <p>Tegnet: JRF Dato: 21.03.2023</p> <p>Kartgrunnlag: Kartverket, Geovekst</p> <p>Filnavn: 10228738-01_Vik-Refsdal_Kultur-verdi_20230321</p>	<p>Kunde:</p> <p>Statnett</p> <p>Utarbeidet av:</p> <p>Multiconsult</p> <p>Multiconsult AS Postboks 265 Skøyen 0213 Oslo</p>
--	---	---	---	--

Figur 4-4. Verdikart for delområder innen kulturminner.

Kulturmiljø KA1 Åfetdalen

Figur 4-5 Kulturmiljø KA5 Åfetdalen.

Kulturmiljøet dekker dalføret der Åfetdalen fra vest løper sammen med Haugasetdalen fra øst. Åfet og tettstedet Feios mot fjorden i nord tilhørte Leikanger inntil kommunerevisjonen i 1992. Overgangen kan ses på som en kulminasjon av samfunnets langsomme overgang fra kystgående til landgående transport.

60 SEFRAK-bygninger er registrert innenfor delområdet. Av disse er 40 meldepliktige, med byggeår registrert tidligere enn 1850. det er registrert 4 lokaliteter med automatisk fredede kulturminner, med potensial for ytterligere funn.

Figur 4-6: Åfetdalen, sett mot nord.

Det finnes ikke mange før-reformatorkulturelle kulturminner her, men noen få avslører at det har vært menneskelig aktivitet i Åfetdalen lenge. Undersøkelser i forbindelse med tiltak lengst vest i dalen viser dyrkingsspor helt tilbake fra eldre bronsealder. Dette indikerer at det har vært fast bosetning her for tre tusen år siden. Innenfor delområdets avgrensning i denne utredningen finnes 4 kulturminnelokaliteter, fra bronsealder og jernalder.

Figur 4-7: Bergheim. Alle bygninger SEFRAK-registrert. Driftsbygning fra 1700-tallet nærmest.

Bergheim er en av de eldste gårdene, med tre SEFRAK-registrerte bygninger fra 1600-tallet. En av de eldre bygningene, *kornbrotet* (bygning for tresking) er laftet på en særpregt måte, der tømmerstokkene er ekstra stabilisert. Bygningene er listeført i kommunens kulturminneplan.

Verdisetting	☒ Kulturminne ☐ Kulturmiljø	Kap. 4.4 Nr. 443	Bedehuset i Berdal
Koordinatar: N: 6806078 Ø: 56259		Foto:	

Figur 4-8: Bedehuset i Berdal, bygget 1941, er også listet i kulturminneplanen (faksimile).

Figur 4-9: Gården Tjørn, alle bygninger SEFRAK-registrerte meldepliktige.

Tabell 4-2: Askeladden-registreringer kulturmiljø KA1 Åfetdalen.

ID	Beskrivelse	Vern
45452	Lokalitet (Fetts fk.nr.1) gravrøys, jernalder	AUT
55180	Lokalitet Øygdane (Fetts fk.nr. 2), gravrøys, jernalder	AUT
230521	Lokalitet Berdal, dyrkingsflate, romertid	AUT
230530	Lokalitet Åfet, Dyrkingsspor, eldre bronsealder	AUT
248370 / SEFRAK 1417-0113-083	Gamlestova på Lunde, 1865	I kommunedelplan kulturminner
SEFRAK 1417-0112- 001	STOVEHUS, BERDAL, FEIOS (GJELDSENGSTOVAO), 1700-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 012	SEL, STENGJERDE, NAVARSETE, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 022	SEL, SMIDJE, SMEDJEKLUKJEN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 023	SEL, HELLAND, SOLHAUG, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 026	RUIN ETTER FJOS, SMIDJE, VETLESTØL, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 027	STABBUR, SMIDJE, SMEDJADN, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113- 028	KOMB. MASSTOVE OG ELDHUS, SMEDJE, SMEDJADN, 1800-t	Meldepliktig

SEFRAK 1417-0113-029	KLESBU, SMEDJE, SKEDJADN, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-030	BUSTADHUS, SMIDJE, SMEDJADN, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-031	LØE, SMIDJE, SMEDJADN, TJØNN (LAUVHOGGELYA), 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-035	HØYLØE, TJØN, VETLESTØL, TJØNN, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-040	STOVA, HELLAND, HEDLAND, TJØNN "GUTASTOVA", 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-041	LØE, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-042	STOVEHUS, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-043	LØE, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-044	FJOS, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-046	BUSTADHUS, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-047	SKULEHUS, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-048	BUSTADHUS, HELLAND, HEDLAND, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-050	DRIFTSBYGNING, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-051	STALL/GRISEHUS, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-052	KLESBU/SENGBU, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-053	STABBUR, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-054	MASSTOVA/ELDHUS, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-055	BUSTADHUS, BERGHEIM, BERGUM, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-056	KVERNUS, ÅFET, AUFET, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig

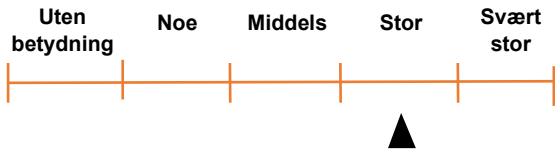
SEFRAK 1417-0113-057	STABBUR, ÅFET, AUFET, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-058	BUSTADHUS, ÅFET, AUFET, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-059	STOVEHUS, ÅFET, AUFET, TJØNN, 1700-t Q3	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-060	STABBUR, ÅFEDT, AUFET, ÅFET, TJØNN, 1700-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-061	ELDHUS, ÅFEDT, AUFET, ÅFET, TJØNN, 1700-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-062	STOVEHUS, ÅFEDT, AUFET, ÅFET, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-063	KVERNUS, HELLAND, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-064	STABBUR, BERDAL, TJØNN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-065	STOVEHUS, BERDAL, TJØNN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-066	STABBUR, STENGJERDE, STEDNGJERE, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-067	DRIFTSBYGNING, STENGJERDE, STEDNJERE, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-068	STOVEHUS, STENGJERDE, STEDNGJERE, TJØNN, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-069	UTLØE, STENGJERDE, STEDNGJERE, TJØNN, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-070	STOVEHUS, DALE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-071	BUSTADHUS, DALE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-072	STABBUR, DALE, TJØNN, 1700-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-074	VEDHUS, DALE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-075	DRIFTSBYGNING, DALE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-076	DRIFTSBYGNING, DALE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig

SEFRAK 1417-0113-077	STOVEHUS, BJØRKHEIM, GRINDEDAL, DALE, TJØNN, 1800-t Q2	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-078	DRIFTSBYGNING, BJØRKHEIM, GRINDEDAL, DALE, TJØNN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-089	SEL, DRÆGE, HOLA, DREGE, TJØNN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-121	VÅNINGSHUS, TJØNN, HESTØYNA, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-122	VÅNINGSHUS, TJØN, TJØDN, TJØNN, 1800-t Q1	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-123	DRIFTSBYGNING, TJØN, TJØDN, TJØNN, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-124	VÅNINGSHUS, TJØN, TJØDN, TJØNN, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-125	ELDHUS/VEDHUS, TJØN, TJØDN, TJØNN, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-126	VÅNINGSHUS, TVEITEN, TVEITI, 1700-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-127	KÅRSTOVA, TVEITEN, TVEITI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-128	VÅNINGSHUS, SOLHAUG, HAUGADN, RINDE (Tveiti), 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-129	VÅNINGSHUS, DRÆGE, DREGADN, DREGE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-130	DRIFTSBYGNING, DRÆGE, DREGADN, DREGE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-131	KÅRSTOVE, DRÆGE, DREGADN, DREGE, ukjent byggetid	Meldepliktig

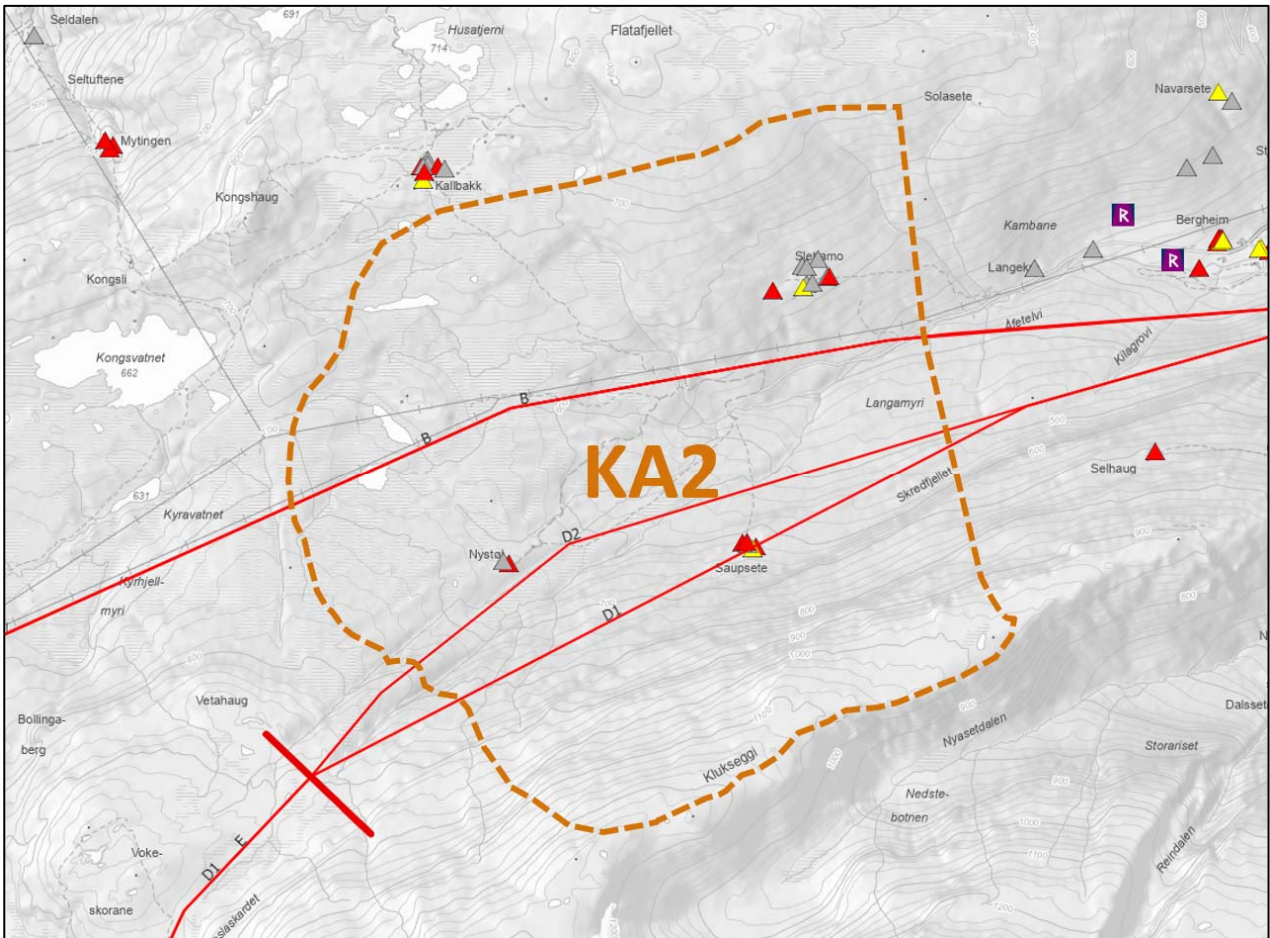
Verdivurdering

Kulturmiljøet består også her av et bredt utvalg gårdsmiljø med boliger, driftsbygninger og kulturlandskap. Det er 60 SEFRAK-registrerte bygninger innenfor kulturmiljøet, mange er fra 1800-tallet og en del er også eldre. Automatisk fredede kulturminner bidrar til stor tidsdybde. Kulturmiljøet viser tydelig sammenheng mellom naturlandskap og menneskelig kultur. Det er helhetlig, og har i noen grad godt bevart byggeskikk. Kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene. Det har lokal betydning som ressurs for verdiskaping og formidling. Opplevelses- og bruksverdi er stor både i sporene etter opprinnelig funksjon, hovedsakelig landbruk, og dagens (fortsatte bruk) til landbruksformål.

Samlet verdivurdering er *stor verdi*.

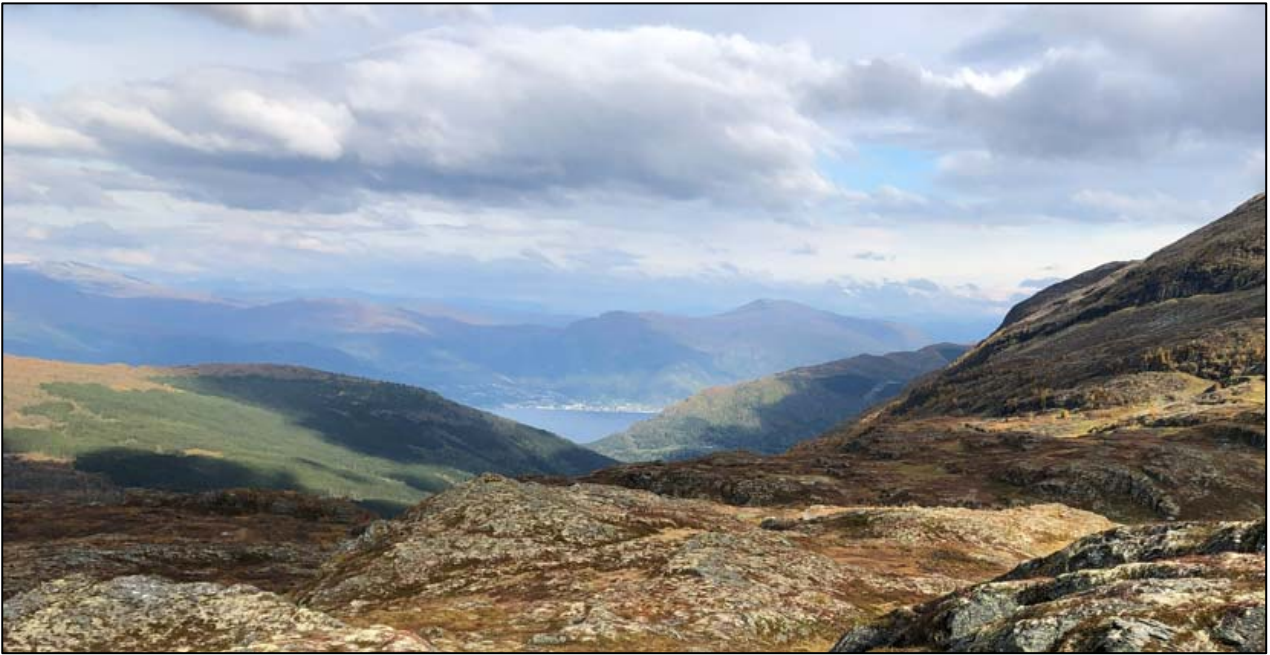

Kulturmiljø KA2 Flatafjellet

Figur 4-10: Kulturmiljø KA2 Flatafjellet.

Kulturmiljøet ligger på fjellområdet mellom Vikøyri i vest og Feios i øst. Det består av tre grupperinger av åtte SEFRAK-registrerte bygninger, seks meldepliktige.

Figur 4-11: De tre stølene som utgjør KA4 ligger i dalføret som rekker seg ned mot Feios ute ved fjorden.

Fjellområder har i lang tid vært viktig for gårdsdrift. Stølene var sesongdrevne anlegg for husdyrbruk, for å kunne utnytte arealer som ikke var egnet til beite i helårs drift. Bygningen på en seter kalles sel, og består av beboelsesrom og rom for produksjon av melkevarer.

Figur 4-12: KA2 virkninger. De tre setermiljøene markert. Eksisterende kraftledning til høyre, delstrekningene D2 og D1 henholdsvis i midten og til venstre. Hentet fra 3D-modell Multiconsult 2023.

Stølene i kulturmiljøet er Slettamo, Saupsete og Nystøl. De to førstnevnte har bygninger fra helt tilbake til 1600-tallet. Disse er listet i kommunedelplan for kulturminner. Det finnes i området en rekke tufter etter tapte stølsbygninger, i forbindelse med de tre setrene.

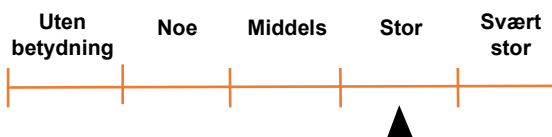
Tabell 4-3: Askeladden-registreringer kulturmiljø KA2 Flatafjellet.

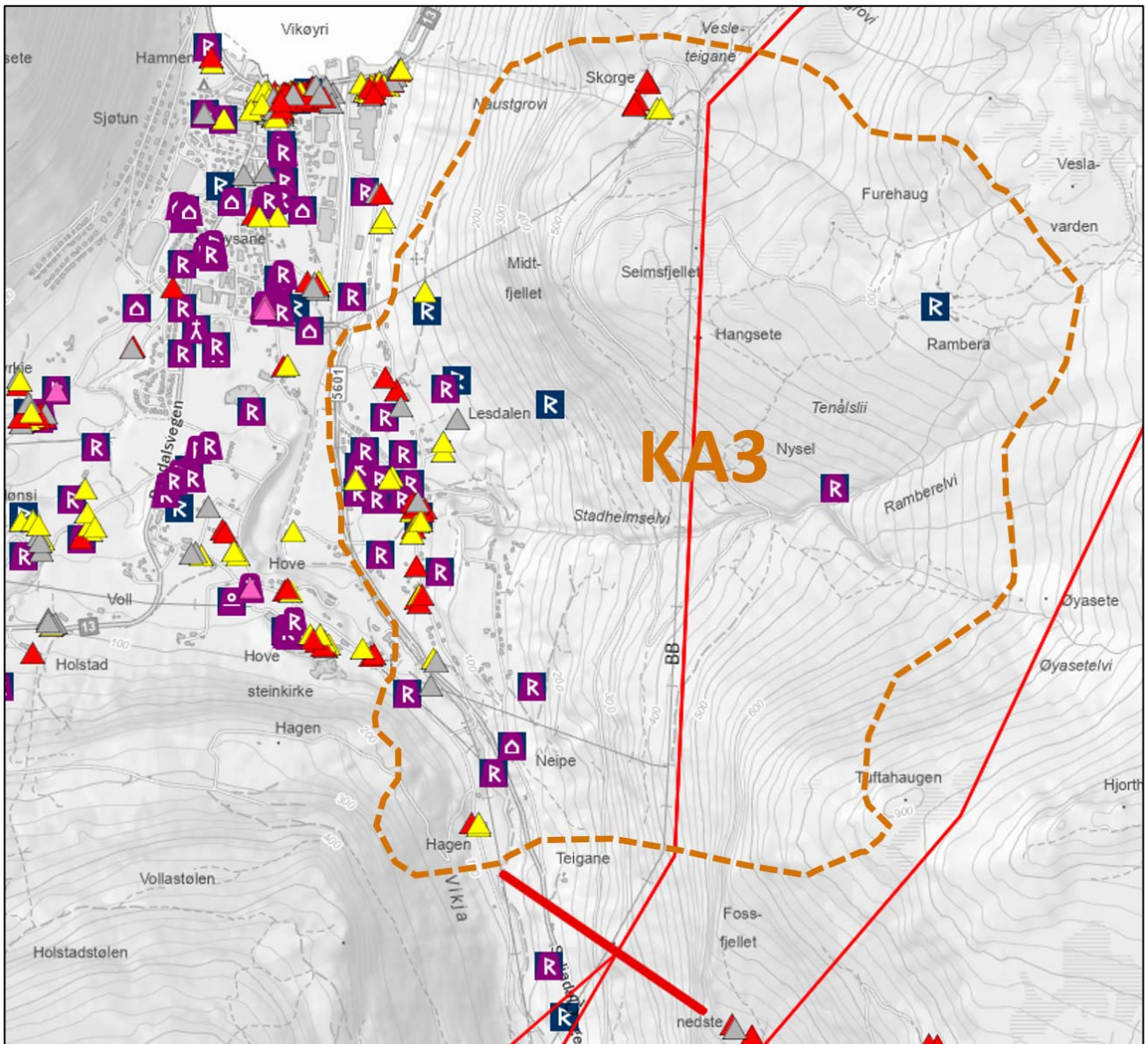
ID	Beskrivelse	Vern
SEFRAK 1417-0113-001	SEL, SLETTAMO, TJØNN, 1900-t Q2	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-002	RUIN ETTER HUS, HELLAND, SLETTAMO, TJØNN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-006	RUIN ETTER SEL, NYSTØL, TJØNN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-008	SEL, ÅFET, SLETTAMO, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-014	SEL, ÅFET, TJØNN, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-015	SEL, ÅFEDT, SAUPSETE, ÅFET, TJØNN, 1900-t Q2	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-016	SEL, ÅFET, SAUPSETE, TJØNN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0113-017	RUIN ETTER SEL, BERDAL, SAUPSETE, ukjent byggetid	Meldepliktig

Verdivurdering

Kulturmiljøet er lite endret, bilvei finnes ikke inn til setrene i delområdet. Kraftledningen fra 1960-tallet er det nye elementet som preger området i størst grad, men dette er også et kulturminne og er listeført (se over). Det historiske kulturlandskapet er for en stor del gjenkjennbart. Kulturmiljøet har beholdt sitt særpreg. Kulturmiljøet inneholder og preges av byggeskikk av begrenset betydning, men har til en viss grad en intern kulturhistorisk sammenheng og viser klar sammenheng mellom natur og kultur. Både opplevelses-, til en viss grad kunnskaps- og bruksverdi er høy.

Samlet verdivurdering er derfor *stor verdi*.

Kulturmiljø KA 3 Vik

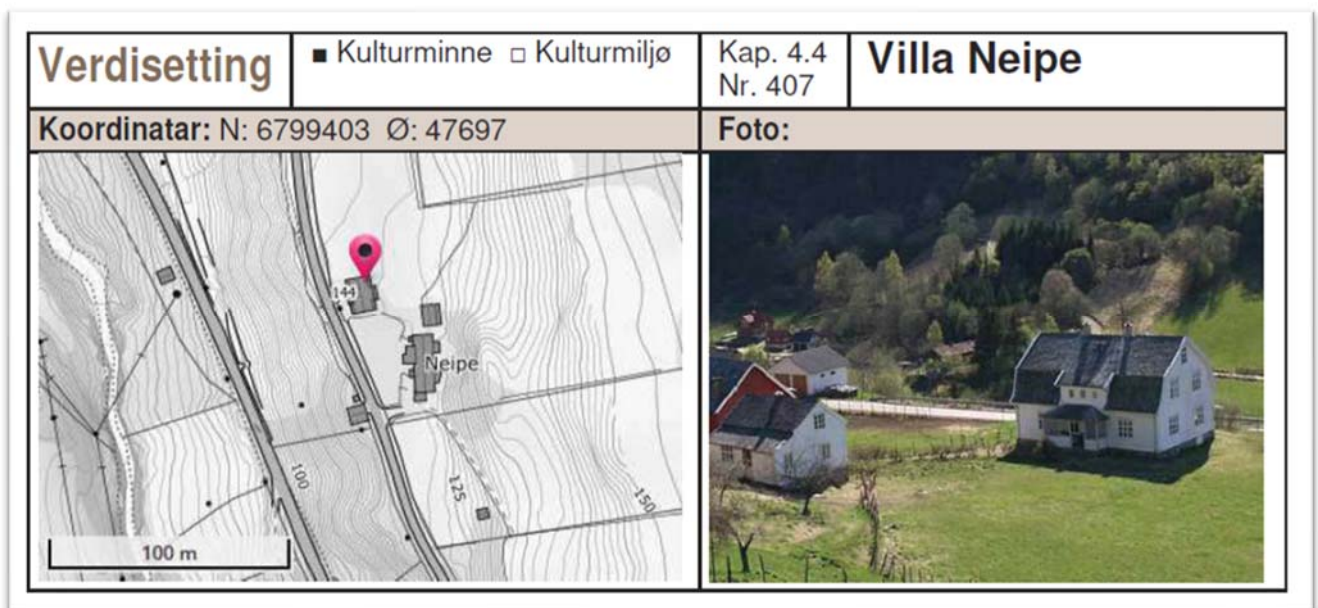
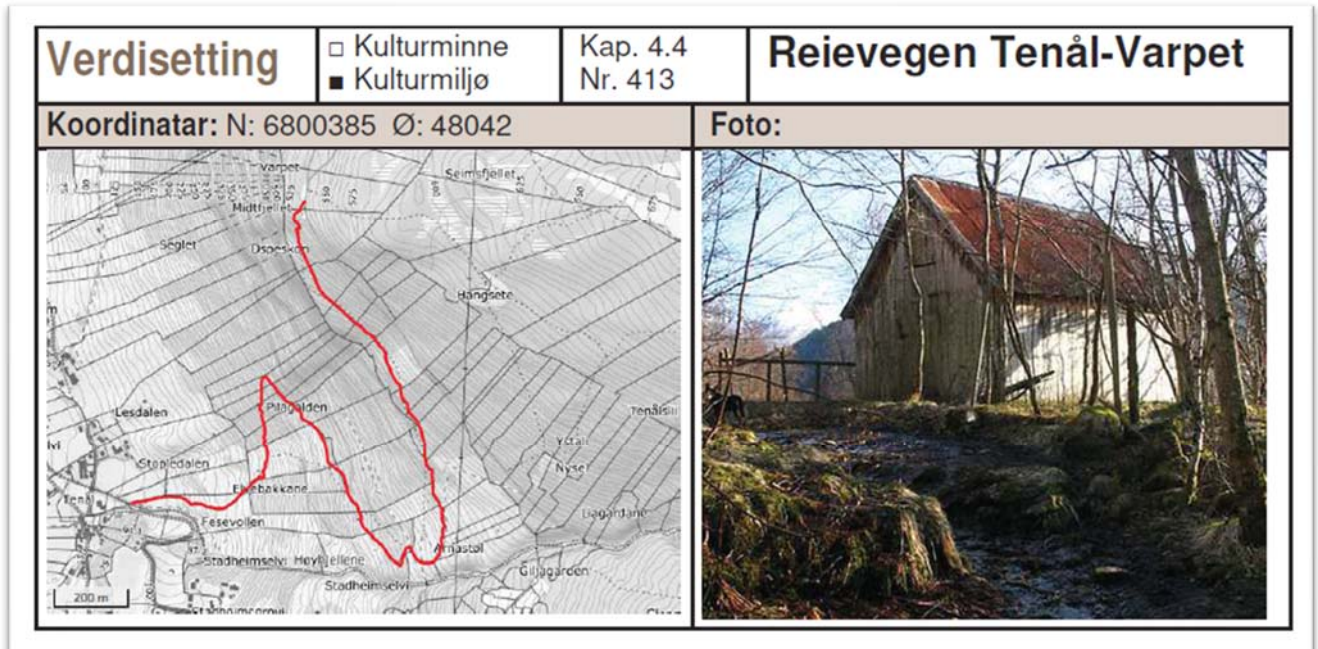
Figur 4-13: Kulturmiljø KA3 Vik.

Kulturmiljøet ligger øst for Vikja i tettstedet Vikjøri. Det omfatter de kulturminnene som befinner seg innenfor influensområdet 1 km vest for eksisterende kraftledningstrasé (som skal rives) og delstrekning B langs alternativ 1 med kraftledning. 21 kulturminnelokaliteter knyttet til konkrete objekter er registrert innenfor delområdets avgrensning. 27 bestående SEFRAK-bygninger finnes innenfor området, 16 av disse er meldepliktige.

For en rekke av de førreformatoriske kulturminnene som finnes i området er de dispensert for gjennom annet planverk som ennå ikke er gjennomført, men som derfor blir gjeldende som en del av null-alternativet i vurderinger av konsekvenser (lenger ned i denne fagtemautredning). Dette gjelder stort sett dyrkingsspor under flat mark sør for Vikjøri sentrum.

Dette sentrale området i Vik er spesielt med sine minst ett tidligere kombinerte kirkested og gravplass. Den ene ligger rett sør for det femarmede veikrysset i Tenål. Kirken på Tenål er nevnt i 1322, og etter lokal tradisjon ble den tatt av et ras på 1400-tallet. Området er undersøkt arkeologisk, og skjelettdeler funnet (Riksantikvaren - Direktoratet for kulturminneforvaltning). Området er automatisk fredet.

Gårdene hvor det fremdeles finnes SEFRAK-bebyggelse er Seim, Skorge, Tenold (Tenål), Todn, Følid og Hove / Hagen. Som i de tidligere beskrevne delområdene kulturarv er mange av gårdsanleggene preget av klyngedannelser med flere bygningsobjekter samlet. Tenål ved det gamle kirkestedet er et gammelt tun med eldhus, bu og våningshus. Noen av bygningene her har upresis datering.

Figur 4-14: Faksimiler fra kommunedelplan kulturminner. Øverst Reievegen Tenål-Varpet, nederst villa Neipe.

Mellom Tenål og Varpet går en ridevei (*reieveg*). Denne er angitt som kulturmiljø i kommunedelplanen for kulturminner. En rekke utløer finnes lang stien oppover i lia, men ingen er registrert som SEFRAK. Villa Neipe er et hus fra 1928 som er kommunalt listeført i kommunedelplanen. Denne byggmesterbyggede villaen i jugendstil er oppført som privatbolig, men skiller seg ut stilmessig og vitner om byggherrens kontakt med utenomverdenen gjennom handel (KULTURMINNEPLAN 2018-2029).

Tabell 4-4: Askeladden-registreringer kulturmiljø KA3 Vik.

ID	• Beskrivelse	• Vern
25660	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 2), skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
45591	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 5) Vatnadalsteigen, skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
45592	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 6) Hjellene, gravrøys, jernalder	AUT
55333	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 1/1), gravrøys, bronsealder - jernalder	AUT
55336	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 4), skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
66550	Kulturminne lokalitet (Fetts fk. Høgfjellet A1-2) Ramberastølen, skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
85616	Lokalitet Tenold kyrkjestad, middelalder	AUT
120481	Lokalitet Tenål, gravminne, førreformatorisk tid	AUT (bør undersøkes)
120484	Kirkegård, middelalder	UAV (bør undersøkes)
215516	Lokalitet (1 Hesjasletta / S1), dyrkingsslag, førreformatorisk tid	AUT
223635	Lokalitet (Tenål Lok8 / DL6), dyrkingsspor, yngre bronsealder	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223636	Lokalitet Tenål (Lok7 / DL5), dyrkingsflate, romertid	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223639	Lokalitet Tenål (Lok6 / DL4), dyrkingsspor, førromersk jernalder	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223641	Tenål (lok3 / DL2), dyrkingsflate, vikingtid	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223644	Tenål (Lok1 / S1), kokegrop, senmiddelalder	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223646	Lokalitet Tenål (lok2), dyrkingsspor, førreformatorisk tid	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223649	Lokalitet Tenål (lok9 / DL7), Dyrkingsflate, Vikingtid	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan

223654	Tenål (lok4 / DL3), dyrkingsspor yngre steinalder	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
223659	Lokalitet Tenål (lok5 / S3), Kokegrop, Yngre bronsealder	Dispensasjon gitt med forankring i annen plan
230592	Lokalitet (1 Hove-klov), dyrkingsflate, førreformatorisk tid	AUT
268286-0	Villa Neipe – «Bøndernes hus»	Listeført i kommunedelplan for kulturminner
SEFRAK 1417-0102-029	SOMMERFJØS, SEIM, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-030	STABBUR, SEIM	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-031	BUSTAD, SEIM, 1700-t Q3	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-032	SEL PÅ SKORGE, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-033	LÅVE PÅ SKORGE, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-034	SEL PÅ SKORGE, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-035	SEL PÅ SKORGE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-036	FJØS PÅ SKORGE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-037	SEL PÅ SKORGE, 1800-t Q2	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0102-038	LÅVE PÅ SKORGE, 1800-t Q1	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-002	VÅNINGSHUS, TENOLD, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-003	KÅRSTUE, TENOLD, 1900-t	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-005	VÅNINGSHUS, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-006	FJØS, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-010	VÅNINGSHUS, FØLID, 1900-t Q2	Ikke meldepliktig

SEFRAK 1417-0105-011	BUR, FØLID, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-012	FJØS, FØLID, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-013	STABBUR, FØLID, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-014	BOLIGHUS, FØLI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-017	BUSTADHUS, TENOLD, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-018	VÅNINGSHUS, TENOLD, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-019	FJØS, TENOLD, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-021	VÅNINGSHUS, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-022	VEDSKJUL, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-023	BOSTADHUS, TODN, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-024	FJØS, TODN, 1900-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-025	FJØS, TENOLD, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-026	BOLIGHUS, TENOLD, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-030	BUR, ABNEGARDEN, TENOLD, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-031	ELDHUS, ABNEGARDEN, TENOLD, ukjent byggetid	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-034	FJØS, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-036	VÅNINGSHUS, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-058	VÅNINGSHUS, HOVE (HAGEN), 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0105-059	KÅRSTUE, HOVE (HAGEN), 1800-t	Meldepliktig

SEFRAK 1417-0105-060	STABBUR, HOVE (HAGEN), 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
----------------------	----------------------------------	-------------------

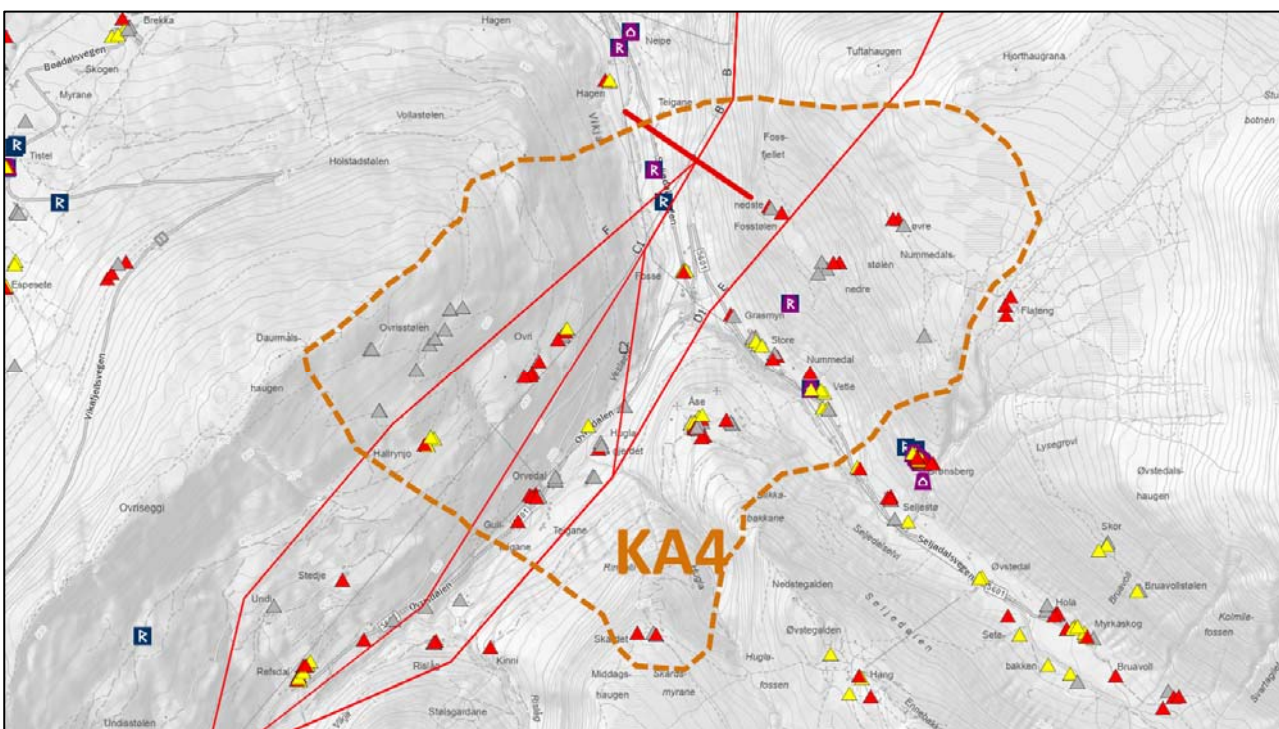
Verdivurdering

Kulturmiljøet består av et bredt tilfang av arkeologiske kulturminner, samt kulturmiljøer bestående av flere gårdstun med SEFRAK-registrerte bygninger. I mange tilfeller er det en direkte sammenheng mellom de eldste og de nyeste kulturminnene. Område KA3 ligger også nært Vikøyri med en ytterligere bredere samling kulturminner. Miljøene er i bruk både innenfor opprinnelig næringsvei, bolig og til rekreasjon. Delområdet har derfor stort utslag både på opplevels-, kunnskaps- og bruksverdi.

Samlet verdivurdering er derfor *stor verdi*.

Kulturmiljø KA4 Ovri-Fosse

Figur 4-15: Kulturmiljø KA4 Ovri-Fosse.

Kulturmiljøet ligger på stedet der dalførene Ovris- og Seljadalen møtes. Kulturmiljøet består for det meste av gårdsanlegg. Området består av 4 kulturminnelokaliteter og 59 SEFRAK-registrerte bygninger, hvorav 35 er meldepliktige.

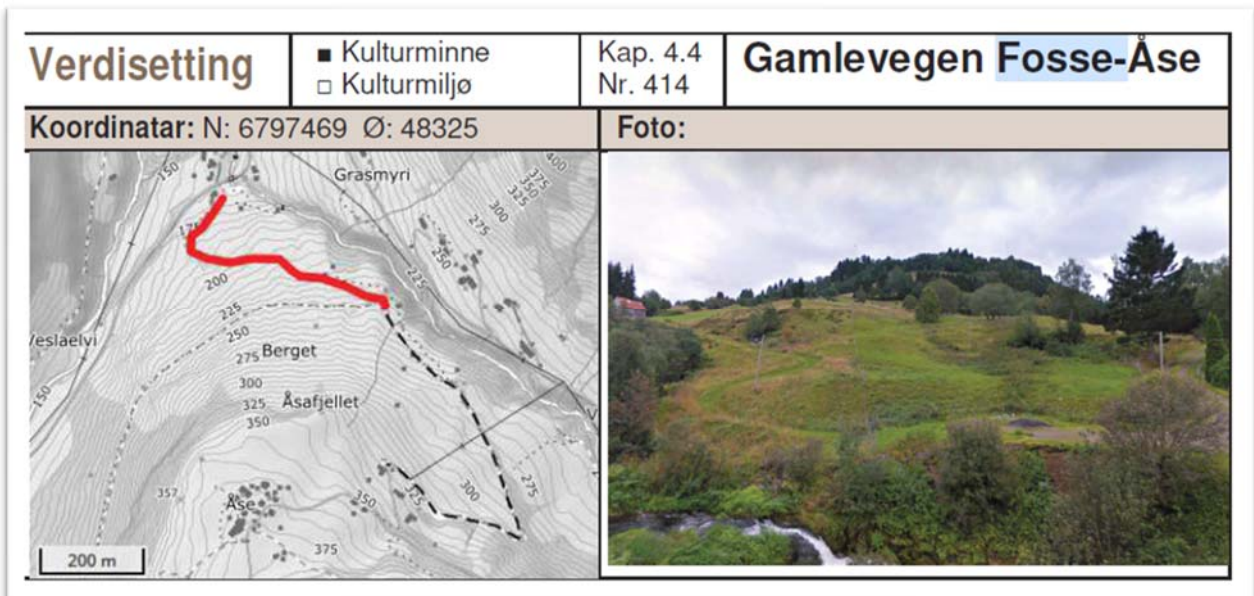
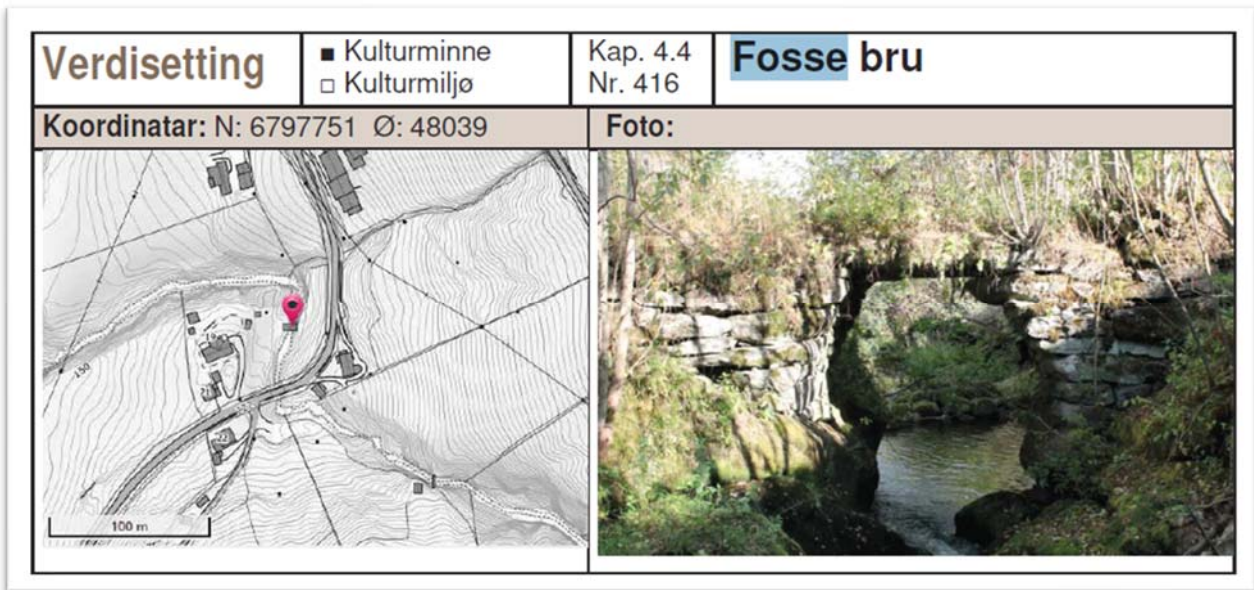
Lokaliteten Orrahaugen er en gravrøys fra jernalder, plassert med utsikt mot kryssingen mellom de to dalene. Nord for Fosse, der elvene Veslaelvi og Seljadalselvi fra de to dalførene løper sammen til elva Vikja, finner ytterligere to lokaliteter. Den ene er en lokalitet med gravrøys og en skålgropstein fra bronsealder - jernalder. Den andre er en fjernet gravrøys fra jernalder.

Videre finnes en rekke SERFRAK-registrerte bygninger fordelt på tolv gårdsanlegg: Store, Vetle og Litle-Nummedal, Neste og Øvre Nummedalstøl, Fosse, Fossestølen, Åse, Orvedal, Halrynjo, Ovridd og Huglagjerdet. Fra. Alder og presisjon i antatt byggeår varierer sterkt, eldste sikre registrering er fra 1600-tallet. Det er til dels store gårder med tette tun, slik vi kan kjenne igjen fra for eksempel Havråtunet lenger sør i fylket.

Figur 4-16: Fra Ovriddalen, Huglagjerdet vestre og østre.

Orvedal har den eldste (kjente) bygningen, fra 1600-tallet. Nummedalsgårdene er et gårdskompleks med mange bruk, støler og bygninger av varierende verdi. Ved en av stølene er vannet i bekken som gir Nummedalsgårdene vann regulert av et intrikat teknisk system bygget av en av gårdbrukerne rundt 1930 (Vestland fylkeskommune). Gamlevegen mellom gårdene Fosse og Åse er også nevnt som kulturminne i kommunedelplanen, samt den gamle Fosse bro. Sistnevnte er ikke lenger i bruk, men er en ruin noe nord for nåværende veibro. Gården Åse som ligger oppe på Åsaberget sør for kryssingen mellom Ovridd- og Seljadalen er spesielt godt bevart, med sine 13 SERFRAK-registrerte bygninger.

Figur 4-17: Faksimiler fra kommunedelplan kulturminner. Fra øverst Fosse bru, og Gamlevegen Fosse-Åse.

I tilknytning til gården Vetle Nummedal ligger Skulehuset i Seljadalen. Bygningen er fra 1869, var i bruk til 1974 og brukes i dag som grendehus. Den er stort sett i god og original stand ut fra fasaden, men med noen endringer og tillegg i form av restaurert grunnmur og et tilbygg fra 1900-tallet. Bygningen er en av de listeførte objektene i kommunedelplan kulturminner.

En stor andel av de registrerte meldepliktige SEFRAK-bygningene i dette delområdet er enten udaterte, eller har en geografisk plassering som ikke samsvarer med kartet.

Tabell 4-5: Askeladden-registreringer kulturmiljø KA4 Ovri-Fosse.

ID	Beskrivelse	Vern
25658	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 2) gravrøys, jernalder	AUT

35555	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. Stadheim nr. 4) gravrøys, jernalder	AUT
60484	Lokalitet (Fetts fk.nr. Stadheim nr. 5 5/Nyreg.), gravrøys og skålgropstein bronsealder - jernalder	AUT
268255 / SEFRAK 1417-0106-032	Kulturminne Skulehuset i Seljadalen	I kommunedelplan for kulturminner
SEFRAK 1417-0106-027	VÅNINGSHUS, VETLE-NUMMEDAL, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-028	FJØS/LÅVE, VETLE-NUMMEDAL, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-029	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, LITTE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-030	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, LITTE, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-034	ELDHUS(BUSTAD), NUMMEDAL, STORE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-036	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, STORE, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-038	STABBUR, NUMMEDAL, STORE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-039	VÅNINGSHUS(KÅRSTOVE), STORE NUMMEDAL, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-040	STABBUR, NUMMEDAL, STORE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-041	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, STORE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-043	FJØS, STORE NUMMEDAL, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-044	ELDHUS, STORE NUMMEDAL, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-046	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, STORE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-053	VÅNINGSHUS, NUMMEDAL, STORE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-078	VÅNINGSHUS PÅ FOSSE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig

SEFRAK 079	1417-0106-	ELDHUS, FOSSE, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 080	1417-0106-	VÅNING, FOSSE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 081	1417-0106-	FJØS/LÅVE, FOSSE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 083	1417-0106-	STABBUR, FOSSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 090	1417-0106-	VÅNING, ÅSE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 094	1417-0106-	VÅNINGSHUS PÅ ÅSE, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 095	1417-0106-	FJØS, LØE, ÅSE, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 096	1417-0106-	STABBUR OG VASKEHUS PÅ ÅSE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 098	1417-0106-	STABBUR PÅ ÅSE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 099	1417-0106-	LÅVE, AASE, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 100	1417-0106-	VÅNING PÅ ÅSE, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig
SEFRAK 101	1417-0106-	STABBUR, ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 103	1417-0106-	STABBUR, ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 105	1417-0106-	ELDHUS, ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 106	1417-0106-	VÅNINGSHUS PÅ ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 109	1417-0106-	LØE PÅ ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 110	1417-0106-	VÅNINGSHUS PÅ ÅSE, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 114	1417-0106-	V SEL, FOSS-STØLEN, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 115	1417-0106-	LØE PÅ FOSSESTØLEN, ukjent byggeår	Meldepliktig

SEFRAK 1417-0106-121	V LØE PÅ NESTE NUMMEDALSTØLEN, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-122	SEL, NESTE NUMMEDALSTØL, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-125	SEL, ØVRE NUMMEDALSTØL, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0106-126	SEL, ØVRE NUMMEDALSTØL, ukjent byggeår	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-019	STABBUR, ORVEDAL, 1600-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-020	DRIFTSBYGNING, ORVEDAL, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-021	VEDSKJUL, ORVEDAL, OVRISDALEN "HAUHUSET", 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-023	BU, ORVEDAL, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-024	SMIE, ORVEDAL, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-026	TIDL. VÅNINGSHUS, NÅ LAGER, GULLTEIG, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-040	FJØS, ORVEDAL, HUGLAGJERDET, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-049	TIDL. KÅRSTOVE, HALRYNJENE, HALRYNJO, HALROND, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-050	STABBUR, HALRYNJENE, HALRYNJO, HALROND, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-051	KÅRSTUE, HALRYNJENE, HALRYNJO, HELROND, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-053	STABBUR, HALROND, HALRYNJO, 1800-t Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-054	VÅNINGSHUS, HALROND, HALRYNJO, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-069	SEL, ÅSE, SKARET, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-071	SEL, ÅSE, SKARET, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-096	STOVEHUS, OVRID, ÅVRI, 1700-t Q4	Meldepliktig

SEFRAK 1417-0107-099	STOVE, OVRID, ÅVRI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-100	DRIFTSBYGNING, OVRID, ÅVRI, 1800-t Q3	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-101	STABBUR, DURID, ÅVRI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-102	DRIFTSBYGNING, (GML. LÅVEN), OVRID, ÅVRI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-103	STOVE, OVRID, ÅVRI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-104	STABBUR, OVRID, ÅVRI, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-165	HUS PÅ "HAUGLAGJERDET", TEIGEN, SELJEDALEN, 1900-t Q1	Ikke meldepliktig

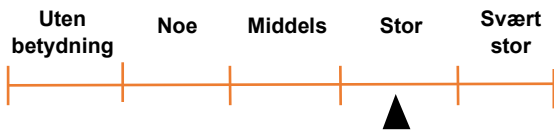
Figur 4-18: SEFRAK-registrerte bygninger på Fosse.

Verdivurdering

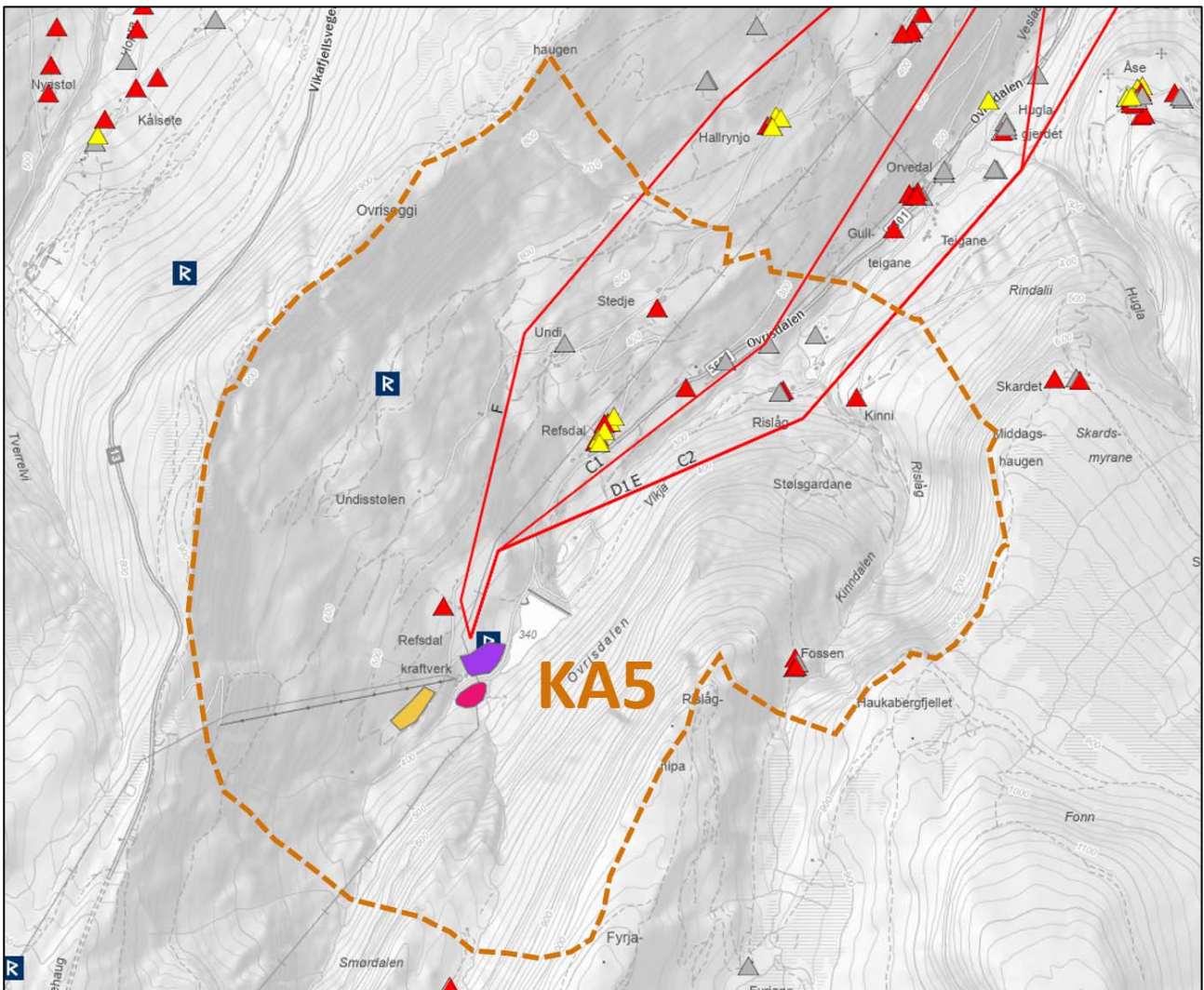
Kulturmiljøet består av et stort utvalg gårdsmiljøer med boliger, driftsbygninger og kulturlandskap. Det er nærmere 60 SEFRAK-registrerte bygninger innenfor kulturmiljøet, de fleste er fra 1800-tallet og en del er også fra 1900-tallet, med enkelte eksempler fra 1600- og 1700-tallet. Automatisk fredede kulturminner bidrar til betydelig tidsdybde. Kulturmiljøet har i stor grad en klar, intern kulturhistorisk sammenheng og viser i stor grad en klar sammenheng mellom landbruk og kultur. Det er helhetlig, og preges i noen grad av godt bevart

byggeskikk. Kulturmiljøet har i stor grad en bruk som er forenlig med kulturminneinteressene. Det har lokal betydning som ressurs for verdiskaping og formidling.

Samlet verdivurdering er derfor *stor verdi*.

Kulturmiljø KA 5 Refsdal

Figur 4-19: Kulturmiljø KA5 Refsdal.

Kulturmiljøet omfatter øvre del av dalføret, i tilknytning til alternativene for flytting av transformatorstasjonen, samt første del av alternativene for luftledning. Kulturmiljøet består av flere gårdsmiljøer. Det finnes to automatisk fredede kulturminnelokaliteter, 18 SEFRAK-registrerte bygninger (hvorav 13 antatt eldre enn 1850 og dermed meldepliktige) samt ett listeført teknisk-industrielt kulturminne fra etterkrigstiden.

De to skålgropsteinene i dalen befinner seg henholdsvis i dalbunnen og oppe i nordsiden av Ovrisdalen. De er begge antatt å være fra bronsealder – jernalder.

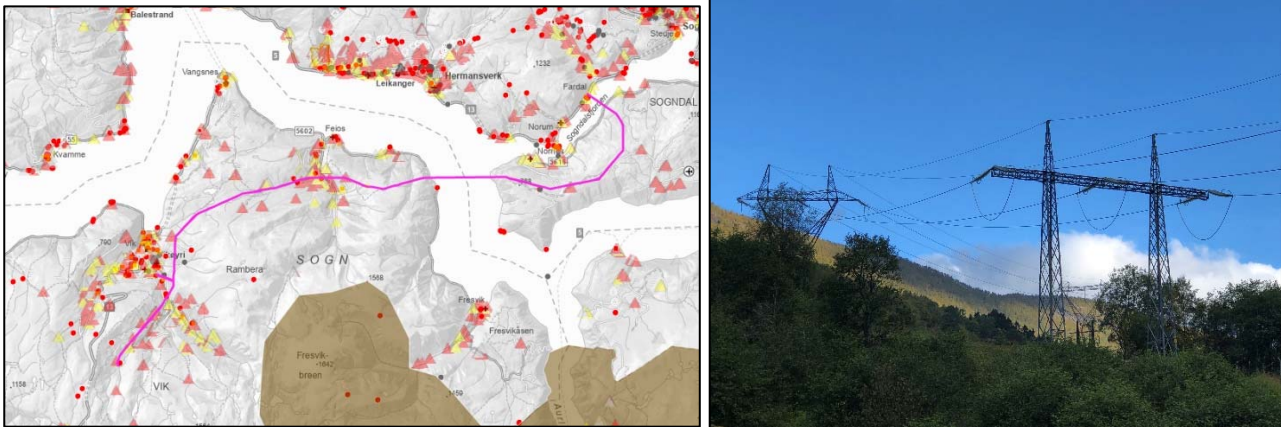
Figur 4-20: Gårdene Refsdal (i forgrunnen, bestående av Hermond- og Ingebriktunene) og Stedje i Ovrisdalen.

De mange SEFRAK-registrerte bygningene (generelt; bygninger fra før år 1900) i dette kulturmiljøet fordeler seg på åtte gårdsanlegg: Stedje, Hermond-tunet, Ingebrikt-tunet, Larsolvav tunet, Sagatunet, Risløv (Rislaug), Kinn (Kinni) og Fossen.

Figur 4-21: Refsdal kraftstasjon fra 1913, til høyre det nyere kraftanlegget i Refsdalen, bygg av 1957.

Her ligger også det første anlegget til kraftproduksjonen i Vik, kraftstasjonen fra 1913. Denne har blitt ivaretatt av en lokalt forening siden 2013. Kraftlinjen fra nåværende transformatorstasjon i Refsdal og helt ut til Fardal øst fro Sognefjorden er fra 1967 og er statlig listeført på grunn av sin banebrytende teknikk for å kunne krysse fjorden samt dens avgjørende rolle for samkjøringen på Nordvestlandet (sistnevnte kulturminne spenner over hele strekket for denne utredningen, men tas med innledningsvis her).

Figur 4-22: Listeført kraftledning fra Refsdal og til Fardal fra 1967, til høyre to av pylonene på vei ut fra Refsdal transformatorstasjon.

Tabell 4-6: Askeladden-registreringer kulturmiljø KA5 Refsdal.

ID	Beskrivelse	Vern
35557	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. Høgfjellet B), skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
45588	Kulturminne lokalitet (Fetts fk.nr. 2) Dverggardsvollen Kulturminne skålgropstein, bronsealder - jernalder	AUT
227231	Kulturminne Kraftledning Refsdal-Fardal, 1967	Listeført
SEFRAK 1417-0107-004	Stabbur, STEDJE, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-005	STABBUR, REFSDAL, 'HERMONDTUNET', OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-006	ELDHUS, REFSDAL, HERMONDTUNET, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-007	VÅNINGSHUS, REFSDAL, HERMONDTUNET, OVRISDALEN, 1800-t, Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-008	FJØS, REFSDAL, HERMONDTUNET, OVRISDALEN, 1800-t, Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-010	SEL (HEIMASTØLSEL) REFSDAL, HERMONDTUNET, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-011	KÅRHUS, REFSDAL, "INGEBRIKT-TUNET", OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-012	VÅNINGSHUS, REFSDAL, "INGEBRIKT TUNET", OVRI SDALEN, 1800-t, Q4	Ikke meldepliktig

SEFRAK 1417-0107-013	STABBUR, REFSDAL, "INGEBRIKT - TUNET", OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-014	FJØS/LÅVE, REFSDAL, "INGEBRIKT TUNET", OVRISDALEN, 1800-t, Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-016	KÅRSTUE, REFSDAL, "LARSOLAV TUNET", OVRISDALEN, 1800-t, Q4	Ikke meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-018	KÅRSTUE, REFSDAL "SAGATUNET", OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-030	BU, RISLØV, RISLAUG, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-032	KÅRSTUE, RISLØV, RISLAUG, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-034	FJØS/LÅVE, KINN, KINNI, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-091	STEINSEL/FJØS, RISLØV, FOSSEN, VIK I SOGN, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-092	SEL/HYTTE, RISLØV, FOSSEN, OVRISDALEN, 1800-t	Meldepliktig
SEFRAK 1417-0107-093	STEINSEL/FJØS, RISLØV, FOSSEN, ukjent år	Meldepliktig

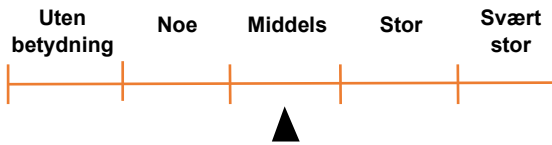

Figur 4-23: Panorama fra Ovrisdalen. Fra øverst, med klokken; gårdene Kinni, Rislåg Gamle og Rislåg.

Verdivurdering

Kulturmiljøet består av et flere gårdsmiljøer, enkelte førreformatoriske kulturminner samt kulturminner fra nyere tid opp til etterkrigstiden. Det er få moderne inngrep, og kulturlandskapet som sådan er godt bevart. Kulturmiljøet har en klar kulturhistorisk sammenheng og viser en sammenheng mellom natur og kultur. Byggeskikken viser en sterk endring av opprinnelig gårdsbebyggelse. Opplevelsesverdien er dermed det sterkeste i dette kulturmiljøet.

Samlet verdivurdering er *middels verdi*.

4.3 Påvirkning og konsekvens

4.3.1 0-alternativet

0-alternativet utgjør referansealternativet for utredningen og representerer forventet utvikling i influensområdet uten skissert tiltak. 0-alternativet bygger blant annet på reguleringsplaner om er vedtatt i influensområdet. Delområde KA4 Ovri – Fosse er påvirket av en reguleringsplan for masseuttak med plan ID 1417-2014004 mellom gårdene Hagen og Teigane, men denne er for en stor del allerede gjennomført.

For kommuneplanens arealdel, plan ID1417-2013001KP, gjelder at denne i størst grad påvirker delområde KA3 Vik. Kommuneplanen legger opp til, som for mange tettsteder, en fortetting ut i fra kommunesenteret. KA3 vil derfor bli påvirket av boligutbygging i området mellom Oksavollen i nord og Tenål i sør, øst for elven Vikja. Her er allerede flere kulturminner frigitt, åpenbart med forankring i kommuneplanens arealdel. KA3 Vik vil videre bli påvirket av et planlagt framtidig hyttefelt i Skorgedalen, et areal rett øst av garden Skorge, hvor det er mange SEFRAK-registrerte bygninger.

I 0-alternativet vil videre Refsdal transformatorstasjon i KA5 Refsdal bli værende som den er, og transformatorstasjonen i KA3 Vik ved Stolafossen (Hove) også bli værende.

4.3.2 Tiltakets påvirkning og konsekvens i driftsfasen

Først vurderes påvirkning og konsekvens for det enkelte delområdet basert på områdets verdi og forventet påvirkning. I neste steg gjøres en samlet vurdering av konsekvensen for tema kulturmiljø. Det utredes tre alternative plasseringer av ny transformatorstasjon i Refsdal, hhv. 1, 2 og 3. Videre utredes det tre hovedalternativer for ny 420 kV kraftledningstrasé, hhv. 1, 2a, 2b, 3a og 3b. Disse er delt opp i delstrekninger som de har mer eller mindre til felles (delstrekninger A, B, C2, D1, D2, E og F).

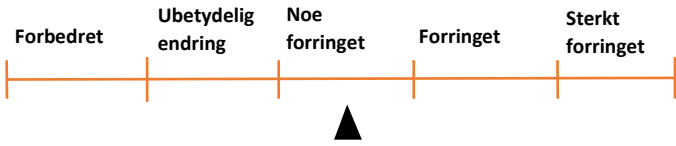

Vurderinger av påvirkning og konsekvens for det enkelte delområdene er gitt i tabellene nedenfor. Kun delstrekninger som påvirker det aktuelle delområdet er omtalt. Til slutt omtales andre hensyn som er relevante for beslutningstaker.

Tabell 4-7. Vurdering av konsekvens for tiltaket basert på kriteriene i Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2020).

Del-område KA	Verdi	Påvirkning	Konsekvens alternativ
1 Åfetdalen	Stor	<p>Arealbeslag: Det er ingen direkte inngrep eller større arealbeslag i kulturmiljøet, annet enn for den listeførte kraftledningen.</p> <p>Nærvirkning: Det er visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger fra den nye kraftledningen. Tiltaket er langt i utstrekning, men konstruksjonene (pylonene) og ledningene i mellom er tynne og gjennomskinnelige, noe som motvirker visuell effekt.</p> <p>Visuell fjernvirkning: Lokalitetene ligger i bunnen av dalsøkket, og her vil det være ingen eller betydelig visuell fjernvirkning. Utsynet fra kulturmiljøet blir noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet.</p> <p><i>Samlet vurdering for alternativene som inneholder delstrekninger A, B og D1/D2:</i></p> 	Noe miljøskade (-)
2 Flatafjellet	Stor	<p>Arealbeslag: Det er ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet, annet enn for den listeførte kraftledningen.</p> <p>Nærvirkning: Det er visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger fra den nye kraftledningen. Tiltaket er langt i utstrekning, men konstruksjonene (pylonene) og ledningene i mellom er tynne og gjennomskinnelige, noe som motvirker visuell effekt. Særlig setrene Saupsete og Nystøl vil rammes av dette.</p> <p>Visuell fjernvirkning: Utsynet fra de enkelte kulturmiljøene innenfor delområdet kan bli noe endret.</p> <p><i>Samlet vurdering for alternativene som inneholder delstrekninger B, D1 og D2:</i></p> 	Noe miljøskade (-)

Del-område KA	Verdi	Påvirkning	Konsekvens alternativ
3 Vik	Stor	<p>Arealbeslag: Det er ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet, annet enn for den listeførte kraftledningen.</p> <p>Nærvirkning: Det er visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger fra den nye kraftledningen. Tiltaket er langt i utstrekning, men konstruksjonene (pylonene) og ledningene i mellom er tynne og gjennomskinnelige, noe som motvirker visuell effekt. Nærvirkningen, som regnes som størst opp til 4-500 meter unna denne type tiltak, er størst og rammer flest kulturminner i alternativ B som ligger lengst vest og nærmest Vik.</p> <p>Visuell fjernvirkning: Utsynet fra mange av kulturmiljøene innenfor delområdet vil bli endret, men færre ved eventuell gjennomføring av alternativ E.</p> <p><i>Vurdering alternativ som inneholder delstrekning B:</i></p> <p><i>Vurdering alternativ som inneholder delstrekning E:</i></p> 	<p><i>Alt. B:</i> Noe miljøskade (-)</p> <p><i>Alt. E:</i> Ubetydelig miljøskade (0)</p>

Del-område KA	Verdi	Påvirkning	Konsekvens alternativ
4 Ovre-Fosse	Stor	<p>Arealbeslag: Det er ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet, annet enn for den listeførte kraftledningen.</p> <p>Nærvirkning: Det er visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger fra den nye kraftledningen. Tiltaket er langt i utstrekning, men konstruksjonene (pylonene) og ledningene i mellom er tynne og gjennomskinnelige, noe som motvirker visuell effekt. Nærvirkningen, som regnes som størst opp til 4-500 meter unna denne type tiltak, er størst og rammer færrest kulturminner i alternativ F som ligger lengst vest og høyt oppe i dalsiden.</p> <p><i>Vurdering alternativ som inneholder delstrekninger C1, C2 og E:</i></p> <p><i>Vurdering alternativ som inneholder delstrekning F:</i></p> 	<p><i>Alt. C1, C2 og E:</i> Betydelig miljøskade (- -)</p> <p><i>Alt. F:</i> Noe miljøskade (-)</p>

<p>5 Refsdal</p>	<p>Middels</p>	<p>Arealbeslag: Det er ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet, annet enn for den listeførte kraftledningen unntatt fra alternativ 2 til transformatorstasjon, som innebærer fjerning av ett automatisk fredet arkeologisk kulturminne, skålgrop fra bronsealder - jernalder.</p> <p>Nærvirkning: Det er visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger fra alle alternativer til den nye kraftledningen og fra alternativene til den nye transformatorstasjonen. Nærvirkningene er like sterke fra alle kraftledningsalternativene. For alternativene til transformatorstasjon gjelder at nærvirkning blir størst i alternativ 2, mindre i alternativ 3 og uendret i alternativ 1, som benytter samme lokasjon som eksisterende transformatorstasjon.</p> <p>Visuell fjernvirkning: Transformatorstasjonen ligger nært (mindre enn 4-500 meter når det gjelder pylonene) fra mange av kulturminnene. Utsynet fra kulturmiljøet vil bli noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter, også i større (inntil 1000 meters) avstand.</p> <p><i>Vurdering alle alternativ til kraftledning og alternativ 1 til transformatorstasjon:</i></p> <p><i>Vurdering alle alternativ til kraftledning og alternativ 2 til transformatorstasjon:</i></p> <p><i>Vurdering alle alternativ til kraftledning og alternativ 3 til transformatorstasjon:</i></p> 	<p>Alle alternativ til kraftledning og alternativ 1 til transformatorstasjon: Noe miljøskade (-)</p> <p>Alle alternativ til kraftledning og alternativ 2 til transformatorstasjon: Betydelig miljøskade (- -)</p> <p>Alle alternativ til kraftledning og alternativ 3 til transformatorstasjon: Betydelig miljøskade (- -)</p>
------------------	----------------	--	--

4.3.3 Vurdering av samlet konsekvensgrad for kulturmiljø

Tabell 4-8 viser hvilke delstrekninger som inngår i hvilke alternativ av ny 420 kV kraftledning. Tabell 4-9 og Tabell 4-10 gir en vurdering av kulturmiljø basert på vurderingene av konsekvens for det enkelte delområdet. Den første gir en vurdering av påvirkningen fra alle alternativene til kraftledninger. Disse er sortert og samlet etter påvirkningsgrad. Den andre tabellen gir en vurdering av påvirkningen fra hvert av alternativene til transformatorstasjon.

Tabell 4-8: Alternativer for traseer kraftledning.

Alternativ	Delstrekninger	A	B	C1	C2	D1	D2	E	F	Totalt
1	A+B+F	6,1 km	11,6 km						5,2 km	22,9 km
2a	A+B+C1	6,1 km	11,6 km	5,0 km						22,7 km
2b	A+B+C2	6,1 km	11,6 km		6,3 km					24,0 km
3a	A+D1+E/C2	6,1 km				5,3 km		9,2 km		20,6 km
3b	A+D2+E/C2	6,1 km					6,5 km	9,2 km		21,8 km

Tabell 4-9. Konsekvensgrad tema kulturmiljø alternativer til traseer for kraftledninger.

Alternativer		Null-alternativet	Alternativ 1	Alternativ 2a	Alternativ 2b	Alternativ 3a	Alternativ 3b
Vurderinger delområde KA							
Konsekvens for delområder	1	0	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)
	2	0	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)
	3	0	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)
	4	0	Noe miljøskade (-)	Betydelig miljøskade (- -)	Betydelig miljøskade (- -)	Betydelig miljøskade (- -)	Betydelig miljøskade (- -)
	5	0	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)
Avveininger	Begrunne høy/lav vekt-legging av enkelte delområder		Det er ingen direkte inngrep i kultur-miljøene eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er i vurderingen vektlagt at det primært er visuell endring som påvirker kulturmiljøene negativt. KA3 vil i 0-alternativet få forringet verdi som følge av utbygging gjennom, realisering av vedtatte reguleringsplaner. For KA3 betyr dette at konsekvens fra tiltaket med minst påvirkning foreslått i denne utredningen i praksis blir nært ubetydelig.				
	Samlede virkninger		Det er ingen fysiske tap av kulturminner ved utbygging av noen av alternativene for kraftledning. Inntrykket av kulturmiljøene og sammenhengen mellom disse vil kunne bli påvirket.				
Vurdering av samlet konsekvens for miljøtema	Samla konsekvens-grad	0	Noe negativ konsekvens	Middels negativ konsekvens	Middels negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
	Begrunnelser		Trasevalg B har størst negativ påvirkning på	Trasevalg B og C1/2 har størst negativ påvirkning på KA4 med stor verdi.		Trasevalg D1/E har minst påvirkning på KA3 med stor verdi. Trasevalg	

Alternativer		Null-alternativet	Alternativ 1	Alternativ 2a	Alternativ 2b	Alternativ 3a	Alternativ 3b
Vurderinger delområde KA							
			KA3 med svært stor verdi.			C1/2 har størst negativ påvirkning på KA4 med stor verdi.	
Rangering	Rangering	1	2	5	6	4	3
	Begrunnelser for rangering	0-alt.	Det er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er kun visuell endring som påvirker kulturmiljøa negativt og til noe økt støy.	Alternativne rangerer svært likt, men C2 har noe mer negativ virkning da det skjærer gjennom dalbunnen tettere på noe mer kulturlandskap enn C1. Alternativene differensieres når lokalisering av alternativ til transformatorstasjon tas inn i vurderingen (under).		Alternativene rangerer omtrent likt, Det er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er kun visuell endring som påvirker kulturmiljøa negativt og til noe økt støy. D1 er minimalt dårligere enn D2 for KA2 fordi det ikke bare passerer nært, men også tvers gjennom et av stølene.	

Tabell 4-10: Konsekvensgrad tema kulturmiljø ut i fra alternativer til transformatorstasjoner Isolert sett får kun KA5 påvirkning.

Alternativer		Null-alternativet, pr. def.	Alternativ 1 ny transformatorstasjon	Alternativ 2 ny transformatorstasjon	Alternativ 3 ny transformatorstasjon
Vurderinger delområde KA					
	Delområde 5	0	Noe miljøskade (-)	Betydelig miljøskade (- -)	Betydelig miljøskade (- -)
Aveininger	Begrunnelser for høy/lav vektlegging av enkelte delområder	0	Det er i vurderingen vektlagt at det primært er visuell endring som påvirker kulturmiljøene negativt.	Det er direkte inngrep i kulturmiljøet eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Alternativet innebærer fjerning av et objekt med status automatisk fredet kulturminne.	Det er i vurderingen vektlagt at det primært er visuell endring som påvirker kulturmiljøene negativt.
	Samlede virkninger	0	Det er ingen tap av kulturminner ved utbygging av alternativ 1. Bygging av ny transformatorstasjon samme sted som eksisterende vil i noen grad øke virkningen som eksisterende transformatorstasjon har på det kulturhistoriske landskapet. Likevel vil inntrykket av kulturmiljøene og sammenhengen internt i disse bli lite påvirket.	Se over.	Det er ingen tap av kulturminner ved utbygging av alternativ 2. Bygging av ny transformatorstasjon øke virkningen som eksisterende transformatorstasjon har på det kulturhistoriske landskapet. Veiltak vil også påvirke negativt.

Alternativer		Null-alternativet, pr. def.	Alternativ 1 ny transformatorstasjon	Alternativ 2 ny transformatorstasjon	Alternativ 3 ny transformatorstasjon
Vurderinger delområde KA					
Vurdering av samlet konsekvens for miljøtema	Samla konsekvens-grad	0	Noe negativ konsekvens	Middels negativ konsekvens	Middels negativ konsekvens
	Begrunnelse	0	Det er registrert et mangfold av kulturminner og området har stor tidsdybde. Der er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Den visuelle endringen er også vurdert som mindre. Samlet sett vurderer en tiltaket til å ha noe negativ konsekvens.	Det er registrert et mangfold av kulturminner og området har stor tidsdybde. Der er ett direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminne eller enkelt objekt. Den visuelle endringen er vurdert som betydelig. Samlet sett vurderer en tiltaket til å ha middels negativ konsekvens.	Det er registrert et mangfold av kulturminner og området har stor tidsdybde. Der er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Den visuelle endringen er vurdert som betydelig. Samlet sett vurderer en tiltaket til å ha middels negativ konsekvens.
Rangering	Rangering	1	2	4	3
	Begrunnelse for rangering	0	Det er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er kun visuell endring som påvirker kulturmiljøa negativt og til noe økt støy.	Det er direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er visuell endring som påvirker kulturmiljøa negativt og til noe økt støy.	Det er ingen direkte inngrep i kulturmiljøa eller arealbeslag som fører til tap av kulturminner eller enkelt objekt. Det er visuell endring som påvirker kulturmiljøa negativt og til noe økt støy.

Samlet konsekvensgrad for temaet og eventuelle andre avveininger er gitt ut i fra de to tabellene over. Alternativene til utbygging av kraftlinjer og alternativene til utbygging av transformatorstasjoner kan ses på uavhengig, som beskrevet i tabellen over. Når alternativene til transformatorstasjoner kun påvirker ett delområde (KA5) betyr dette at hvert av de tre alternativene til transformatorstasjoner i sum med de totale fem antallene alternative traseer for kraftlinjer vil forverre disse i noe (alternativ 1 til transformatorstasjon) eller middels grad (alternativer 2 og 3 til transformatorstasjon).

Den samlede konsekvensen er som tabellene over viser vurdert som best for alternativ 1 for kraftlinje i kombinasjon med alternativ 1 til transformatorstasjon med samlet sett noe negativ konsekvens for tema kulturmiljø.

4.3.4 Andre hensyn som er relevante for beslutningstaker

Rundskrivet *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis, T-2/16*, gir en tematisk gjennomgang av de særlig viktige nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet som skal legges til grunn ved vurdering av planforslag og tiltak og innsigelser mot disse. Rundskrivet er ikke en uttømmende gjennomgang av alle forhold som kan gi grunnlag for innsigelse på miljøområdet.

Jf. rundskrivets kapittel 3.8 skal innsigelse vurderes når planforslaget er i konflikt med kulturminner/kulturmiljøer som er fredet eller foreslått fredet etter kulturminneloven, særskilt vurderte kulturminner og kulturmiljøer (Listeførte tekniske og industrielle anlegg, Listeførte kirker og

Verdensarvområdene) kulturminner som ennå ikke er vurdert å ha nasjonal eller vesentlig regional verdi, men som kan ha det. Utbygging er ikke i direkte fysisk konflikt med kjente freda kulturminner eller listeførte objekt. Det vil være negativ visuell virkning ved endring av utsynet fra kulturmiljøene.

En vurderer at ut fra de registrerte verdiene ikke vil være grunnlag for innsigelse ut i fra hva kunnskapsgrunnlaget er i dag. Fylkeskommunen vil varsle behov for §9-undersøkelser og at det er potensial for funn i tiltaksområdet.

4.3.5 Tiltakets påvirkning i anleggsfasen

Det er kjente automatisk fredete eller andre typer kulturminner innenfor det som kan antas å bli anleggsområdene, ut i fra hvor vi per i dag vet hvor tiltaket kommer til å være lokalisert. Anleggsplan er ikke utarbeidet, og vi tar forbehold om dette. Ny vurdering må gjøres når anleggsplan er fastlagt. Konsekvens i anleggsfasen antas vurdert som ubetydelig (0) hvis ikke tiltak treffer objekter beskrevet her eller går utenfor området som i denne utredningen er definert som tiltaksområde (se over). Dette må imidlertid fastsettes ved utarbeidelse av Detaljplan for nettanlegg (tidl. MTA-plan).

4.4 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak som omfatter kulturminner og kulturmiljø er nært knyttet til både natur- og kulturlandskap. Avbøtende tiltak knyttet til landskap vil derfor i mange tilfeller ha virkning også for kulturminner og kulturmiljø innenfor samme landskapsrom. I utforming av planer og tiltak bør det være et generelt prinsipp å dempe negative virkninger på kulturminner og kulturlandskap. En god landskapstilpasning kan redusere negative konsekvenser, og nye inngrep i området bør ideelt sett legges i god avstand fra kulturminner og kulturmiljø.

For å redusere virkningen vil gjennomføring av avbøtende tiltak være viktig for et godt sluttresultat, for eksempel gjennom bearbeiding av terreng (transformatorstasjon, tilkomstveger, fyllinger, skjæringer, deponi og riggområder). En bør søke å justere tiltakene for å unngå konflikt med de kulturminnene som er mest uberørt og har høyest verdi i området. Ved sanering av anlegg bør tilbakeføring eller annen endring av arealer vurderes.

En skjøtsels- og tilretteleggingsplan er et avbøtende tiltak som kan virke positivt for kulturminne-verdiene i plan- og influensområdet. Eventuelle undersøkelser i forbindelse med dispensasjon fra kulturminneloven for berørte lokaliteter i dette området kan gi ny og viktig kunnskap om bruken av området i forhistorisk tid. Det er positivt om dette kan bli formidlet i tråd med en skjøtsels- og tilretteleggingsplan.

4.5 Oppfølgende undersøkelser

Det vil være behov for §9 undersøkelser etter kulturminneloven.

Dersom en planlagt utbygging kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner må planen justeres/ endres, eller det må søkes dispensasjon fra kulturminneloven, jf. § 8, 1. ledd. Ved en eventuell dispensasjon stiller kulturminneloven vilkår, jf. § 10, at tiltakshaver dekker utgiftene til nødvendige arkeologiske undersøkelser for å sikre kunnskapsverdien.